

РЕЦЕНЗИЯ¹

от проф. д-р Николай Михайлов, СУ, ФЖМК

за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ по професионално направление

3.5. Обществени комуникации и информационни науки (Медии и комуникации – Визуална комуникация)

с дисертационен труд на тема: „**Мултимодални стимули и конструиране на значения и визуални послания Анализ на комуникативните инструменти на традиционните и онлайн медии през теорията на рамкирането**“, представен от **Йотка Валентинова Панчева**, редовен докторант в катедра Пресжурналистика и книгоиздаване на Факултета по журналистика и масова комуникация

с научен ръководител: **проф. д-р Веселина Вълканова**

I. Оценка на качествата на дисертационния текст

Тема на представения завършен дисертационен текст е опит за цялостно изследване на посланията и комуникативните инструменти за тяхната реализация в традиционните и онлайн медии чрез метода на визуалното рамкиране. Работата е структурирана в увод, четири глави, заключение, библиография. Последната съдържа 140 библиографски източника, от които 34 са на кирилица и 106 на латиница. Дисертационният труд е в общ обем от 157 страници. Четирите глави на дисертацията включват необходимите елементи на един сериозен изследователски анализ по всяка разглеждана от страна на докторанта тема: комуникационната теория на рамкирането, еволюцията на визуалния дизайн и социалното значение на медиите, мултимодалните инструменти на рамкирането за конструиране на значения и визуални послания, както и динамиката на традиционните и онлайн медии. Анализът е конкретен, с позоваването на концепции, с богата библиографска осведоменост, със задълбоченост и изчерпателност на проучването на теоретичните източници и според мен с реализиран социален ефект, особено в частта, в която въз основа на собствени изследвания (три на брой) се предлагат важни и необходими обобщения за ролята на комуникацията в

¹ Забележка: Текстът в курсив предлага опорни точки за оценка на изследователските резултати. Препоръчителен обем на рецензията – около 6-7 стандартни страници

днешния дигитален и технологизиран социален свят.

Като систематизирана подобласт на изследвания на комуникацията, изучаването на визуалната комуникация е сравнително нова научна дисциплина. И днес в това академично поле има нужда от проучване и откриване на по-комплексни начини за изследване на визуални значения и изследване на реакциите на зрителите и аудиторията към въздействието на изображенията. Ето защо с налагането на визуалната култура в комуникацията е важно и необходимо едно широко изследване на теоретичните подходи към изучаването на изображенията и различния социален контекст, в които те играят роля, както и практическото проучване на различните методи за визуализация. Според някои естетически теории още театърът привлича като форма на преживяване чрез образи и това подчертава значението на визуалността и нуждата от нейното изучаване и изследване.

В този смисъл изследването на докторант Панчева е сериозно, актуално и оригинално виждане за нови тенденции в областта на комуникационните инструменти, пречупено през влиятелна теория. Както е отбелязал и докторантът „с продължаващото развитие на технологиите и откриващите се нови начини за комуникация, неминуемо е и журналистиката да продължава да се трансформира, адаптира и възползва от тях, за да изпълнява пълноценно социалната си функция“ (с. 9). Много силно впечатление прави добрата структура на дисертацията, която внася една допълнителна яснота на самите тези и аргументи на дисертанта в сложната тематика на неговото изследване.

II. Приноси на дисертационното изследване.

Докторант Панчева удачно започва своето изследователската част на изложение със споменаването на фотографията и нейната роля в медийните послания. Днес визуалността не е загубила силата на своето въздействие - в потребителската култура, в популярната култура и в налагащата се глобална дигитална култура, в науката, изкуството, в журналистиката и в търговската комуникация. Изобщо визуалното, ако мога да обобща в един по-широк план, е обърнато към бъдещето, особено в процеса на комуникацията и предаването на съдържание. Както пише и Никълъс Мирзоеф, теоретик на визуалната култура и един от основните изследователи в тази област в един свой предговор – „в днешно време виждането е далеч по-важно от вярването... опашките от хора пред небостъргача Емпайър Стейт Билдинг в Ню Йорк са по-дълги за виртуалната реалност „New York Ride“, отколкото за асансьорите за достъп до самата сграда“. Пиша всичко това, за да подчертая актуалността и дисертабилността на тезата и на цялостната изследователска оптика на докторант Панчева. Тя свързва основната си теза и

със социалната значимост на журналистиката сред обществото, което подчертава релевантността на избраната тематика към докторската програма и конкретния изследователски проблем. За изследователя Панчева визуалните елементи (като фотографии, графики, клипове, рамки и др.) безспорно се използват все по-често в новинарските истории, в представянето на различни журналистически позиции и оценки, като опит за предизвикване на по-силен интерес, дори не само като илюстрация, а и като доказателство, факт, но и преднамерено изображение в журналистическия разказ. Цялостното изследване е удачно концентрирано върху подробен и систематичен анализ на теорията на рамкирането като феномен на съвременната медийна среда, който служи за все по-ефективно предаване на послания и на смисъл чрез визуалната комуникация в съвременните традиционни и онлайн (нови или предимно визуални, както пише докторантът) медии. Както забелязва и автора, изследванията върху визуалното рамкиране, специфичните му ефекти върху разбирането и интерпретацията от страна на аудиторията и развиването на методики в това отношение са сравнително по-малко и в този смисъл дисертационния труд е оригинално и необходимо проучване в това академично поле. Основните му изследователски хипотези са свързани с теорията на рамкирането, основно в нейния визуален контекст и са напълно релевантни на цялостния научен замисъл на труда. Различните теоретико-познавателни ъгли, от които могат да бъдат видени основните научни проблеми на труда, са изложени и изследвани внимателно и подробно в първа глава чрез теорията на възприятието, теорията на визуалната когнитивност, теорията на естетиката, теория на приложната медийна естетика, теорията на визуалната реторика, теорията на визуалната етика, теорията на визуалната семиотика и др. Втора глава на дисертацията проследява развитието на визуалния дизайн и социалното влияние на медиите. Докторантът анализира визуалната комуникация на XIX век, както и такива културни феномени като модернизма и постмодернизма на XX век. Ако отново цитирам професор Мирзоев очарованието от визуалното и неговите ефекти, което е ключова характеристика на модернизма, поражда една постмодерна култура, която е „най-постмодерна“, когато е визуална. Силно впечатление прави умението на автора да се ориентира в различните културни, социални, естетически и технологически условия, довели до появата и изменението на феномена на визуалността в комуникацията като непрекъснато „удържа“, ако използвам този термин от феноменологията, основното направление на своето изследване. Докторант Панчева демонстрира завидни знания в областта на естетиката, фотографията, свързана с теорията на перспективата на пространството и изображението, на комуникационната теория, историята на журналистиката, медиите, графичния и медиен дизайн, както и безспорни умения за аргументиране на философските въпроси на

обективността и субективността, на презентацията и репрезентацията, което е и ключов проблем в съвременното знание за визуалното. Трета глава е ключова за труда и е посветена на изясняване на теоретичните основи на процеса на рамкиране и мултимодалните инструменти за конструиране на значения и визуални послания. На рамкирането като фундаментално понятие в текста е отделено значително внимание от страна на докторанта като основната и теза е защитена в максимална степен. Понятието за рамкиране е когнитивно концептуализирано и типологизирано успешно в текста на изследването заедно с различните негови контексти, съобразно с целите на дисертацията. Пиша това, защото рамкирането (framing) често се сблъсква с феномена на една размита понятийност („fractured paradigm”, както се изразява цитирания Ентман), понякога определяно дори и като метафора от някои автори. При това рамкирането е и удачно операционализирано от страна на докторанта за конкретните задачи на отразяване на журналистическата новина или репортаж: с цел представяне и с цел разбиране на съдържанието им. Под „мултимодалност“ тук се разбира комуникативното взаимодействие на смисъла, кодиран в различни модалности. Четвърта глава на труда включва в себе си проведените самостоятелно от страна на докторанта три изследвания за изпълнение на задачите на дисертационния текст. Анализират се текстови съобщения, снимки, различни журналистически дискурси, лингвистични фигури, видеоклипове и самостоятелно и подробно се проследяват ефектите на рамкирането с акцент върху визуалното рамкиране. Като важна част на изследванията е посветена на усилията за борба с разпространението на дезинформация и фалшиви новини. Обоснованото заключение на цялостния труд е, че теорията за рамкирането не е просто академична концепция, а освен това и практически инструмент за развитие на медийната грамотност и критичното мислене.

III. Бележки и препоръки

Нямам бележки, но препоръчвам на докторант Йотка Панчева да работи все така ангажирано и с изследователска амбиция в полето на теорията на рамкирането, на феномените на медийните ефекти, на влиянието върху общественото мнение чрез визуалните елементи в комуникационния процес.

IV. Публикации и участия в научни форуми

Докторантът е предоставила списък с публикации по темата, на български и на английски езици, представени в академична периодика, както и в рецензирани научни сборници. Прави впечатление, че младата изследователка има публикация в издание в

световно известна база данни с научна информация. Това е закономерно, като се има предвид значимостта на научната тематика на докторанта и нейната сериозно премислена изследователска позиция. Останалите публикации също са посветени на различни страни от изследователската оптика на докторант Панчева и са изцяло релевантни на основната тема на нейния дисертационен труд. Те са публикувани в изключително сериозни академични издания и са свидетелство за успешната и съдържателна научна продукция на кандидата.

Имам и лични наблюдения от участията на колегата на научни форуми, международни и национални. Впечатлява броя на конференциите, у нас и в чужбина, които колегата е посочила в своята професионална биография. Той свидетелства за трайния научен и изследователски интерес към темата, за непрекъснатите и плодотворни усилия на младата колега да следи актуалните тенденции на нейното развитие, както и да апробира достигнатите резултати пред авторитетна научна общност у нас и в чужбина. Докторантът е описал и участия в авторитетни национални проекти със сериозен научен екип, което сочи убедително, че тя е разпознаваем и предпочитан партньор там заради своите изследователски умения и академична ерудиция.

V. Заключение

В заключение бих отбелязал, че в представения дисертационен текст докторант Йотка Панчева доказва своите завидни знания в областта на комуникационните практика и теория, на съвременните журналистика и други форми на публична комуникация, на публичната и медийната информация и репрезентации. Ерудирано са изложени тенденциите в развитието на съвременната визуална комуникация, както и на теоретичната несигурност относно последствията или противоречивите понякога ефекти на рамкирането в журналистическата практика. Тази ерудиция е съчетана с подробен анализ, логическа аргументация и детайлно познаване на автори, концепции, теории, практически форми и методи на използване на представяне на събития и процеси в медиите. Навсякъде в текста и изложението на докторант Панчева личат и морална загриженост и отговорност за правомерната употреба на визуалните технологии и тяхното въздействие върху публиките в план на достоверност, на отказ от манипулация и в крайна сметка – до формирането на една по-информирана и социално ангажирана общественост.

Въз основа на представения текст, на успешно изпълнените изследователски задачи, на защитената в максимален обем теза, на доказаните теоретични и практико-приложни приноси от страна на докторанта, на цялостната релевантност на дисертационния текст с темата и научното поле на изследването, предлагам на уважаемите членове на научното жури да

приемат дисертационния труд на докторант Йотка Панчева за успешно завършен и въз основа на неговите доказани научни и изследователски качества **да и присъдят ОНС „доктор“ по професионално направление 3.5. Обществени комуникации и информационни науки (Медии и комуникации – Визуална комуникация).**

Като член на журито аз гласувам убедено със „ЗА“.

Дата: 25.03.2025 г.

Рецензент: проф. д-р Николай Михайлов